

Sophie Hayes

Verhandeld

1

De achttiende verjaardag van mijn broer was een hele gebeurtenis die werd gevierd met een chic feest dat mijn moeder vooraf tot in detail had voorbereid.

We genoten met al onze familieleden en vrienden van een heerlijk diner in een hotel, en toen iedereen klaar was met eten, pakte mijn vader de microfoon en meldde dat mijn moeder hem had gevraagd een paar woorden over zijn oudste zoon te zeggen. Er waren heel veel positieve dingen over mijn broer te vertellen, en talloze grappige en ontroerende anekdotes. Dus toen er een stilte in de eetzaal viel, keek iedereen mijn vader aan met een verwachtingsvolle, vriendelijke glimlach, die echter al snel in een uitdrukking van ontzetting veranderde toen mijn vader zei dat hij niets beters wist te verzinnen dan dat het hem speet dat hij 'zo'n waardeloos stuk vreten' had verwekt.

De verbijsterde stilte duurde maar even. Al snel ging er een afkeurend gemompel door de zaal. Toen sprong mijn grootvader overeind, griste de microfoon uit de handen van mijn vader en begon, met tranen in zijn ogen, te vertellen over alle goede dingen die zijn kleinzoon, Jason, had gedaan. Hij voegde eraan toe dat iedereen in de familie ontzettend veel van hem hield.

Toen ik mijn broer eindelijk weer aan durfde te kijken, zag ik dat hij volkomen roerloos voor zich uit zat te staren, over de hoofden van de anderen heen, met een uitdrukking van bijna

lichamelijke pijn op zijn gezicht. Snel wendde ik mijn blik af. Met een misselijkmakend gevoel vroeg ik me af hoe iemand een ander zoiets kon aandoen, en al helemaal zijn eigen kind, een kind dat achttien jaar lang alleen maar had geprobeerd de liefde en goedkeuring van zijn vader te verdienen.

Ik denk dat ik op dat moment beseftte dat het huwelijk van mijn ouders voorbij was, al zouden er nog een paar laatste stuiptrekkingen volgen voordat ze gingen scheiden.

Een andere gebeurtenis, die uiteindelijk voor mijn moeder de doorslag gaf, vond kort na Jasons verjaardag plaats. Ik was een avondje uit geweest en deed, niet wetende dat Jason en zijn vriendin Harriet bij de burens aan het oppassen waren, de voordeur op slot en ging naar bed. Een half uur later werd ik wakker van het geluid van de bel. Er werd maar één keer aangebel, maar ik hoorde meteen voetstappen stommelen op de trap, gevolgd door het geluid van Harriets stem, die de naam van mijn moeder riep en schreeuwde: 'Hij maakt hem dood. Help! Alsjeblieft, help!'

Tegen de tijd dat ik uit bed was gesprongen en naar de overloop was gerend, stond mijn moeder al boven aan de trap. Ik rende achter haar aan naar de gang en zag Jason op de drempel staan. Er stroomde bloed uit zijn neus.

Harriet snikte hartverscheurend en mijn vader stond te schreeuwen en met zijn armen te zwaaien.

Opeens stapte Jason naar voren, duwde mijn vader opzij en riep: 'Lul! Klootzak! Ik haat je! Waarom rot je niet gewoon op? Laat ons met rust!' Daarna rende Jason de trap op en sloot zichzelf op in zijn slaapkamer. Mijn vader trok een zelfvoldaan gezicht, haalde zijn schouders op en ging weer naar bed.

Gelukkig waren mijn jongere zusje en broertjes door alle opschudding heen geslapen. Harriet, mijn moeder en ik liepen naar de keuken. Daar bleven we even geschokt en vol ongeloof rond de tafel zitten, totdat mijn moeder ten slotte de stilte ver-

brak door de vraag te stellen die bij ons allemaal door het hoofd ging: ‘Wat is er daarnet in godsnaam gebeurd?’

Het bleek dat mijn vader zo kwaad was geworden dat Jason hem met zijn aarzelende druk op de deurbel had gewekt dat hij naar beneden was gestormd, de deur had opengerukt en zijn zoon zonder woord te zeggen een kopstoot had verkocht.

Mijn moeder slaakte een zucht en hief met een vermoeid, verslagen gebaar haar handen op. ‘Dit is de druppel. Ik sta niet toe dat hij mijn kinderen slaat. Daar ligt voor mij echt de grens.’

Ik voelde me vreselijk; niet alleen omdat ik zo met Jason te doen had, maar ook omdat ik wist dat het voorval mijn schuld was. Jason had geen sleutel van de voordeur en ik had niet gekeken of hij thuis was voordat ik de deur eerder die avond op slot had gedaan. Zelfs nu durf ik niet te denken aan de ellende die hij door mijn onnadenkendheid moest verdragen.

Dus dat was de tweede van de drie ‘laatste druppels’ voor mijn moeder.

De laatste was dat iemand haar vertelde dat mijn vader er andere vrouwen op na hield. Ze hadden al een tijdje tegen elkaar staan schreeuwen toen ze hem daar tijdens een ruzie op de man af naar vroeg, en ik liep net de woonkamer in toen mijn vader zei: ‘Ze leek sprekend op jou, maar dan véél jonger.’ Daarna rende hij de kamer uit en barstte mijn moeder in tranen uit.

De vrouw die sprekend op mijn moeder leek, bleek niet de enige met wie mijn vader het bed had gedeeld. Het ging om tientallen. Blijkbaar had hij zich bij een groepje swingers aangesloten, maar dan niet het soort dat aan partnerruil doet: dit waren types die naar feestjes gingen met als geen ander doel dan seks hebben met volslagen vreemden die tegen betaling de bizarre handelingen verrichtten waar mannen als mijn vader om vroegen.

Toen mijn moeder bij hem wegging, ontdekte ze dat hij een tweede hypotheek op het huis had genomen. Niet om financiële redenen – hij had een erg goed inkomen en hoefde zich geen zorgen over geld te maken – maar omdat hij in het geheim geld had overgeheveld naar buitenlandse bankrekeningen. Mijn moeder hield weinig geld over aan de scheiding, maar dat kon haar niet schelen: het enige wat ze tegen die tijd nog wilde, was zonder mijn vader een nieuw bestaan voor haarzelf en haar kinderen opbouwen, een bestaan waarin niemand tegen haar schreeuwde of haar voortdurend onder de neus wreef dat ze waardeloos en dom was.

Ik was zeventien toen mijn ouders uit elkaar gingen, en sindsdien heb ik mijn vader zelden gesproken.

Ik was pas een paar uur oud toen ik voor het eerst in de armen van mijn vader werd gelegd. Het verhaal gaat dat ik meteen begon te huilen en dat hij me na een snelle blik teruggaf aan mijn moeder en op slag alle belangstelling voor me verloor.

Die onverschilligheid werd al snel wederzijds, en tegen de tijd dat ik een jonge tiener was, had ik leren leven met het idee dat ik mijn eigen vader niet aardig vond. Gelukkig ben ik altijd dol geweest op mijn moeder: ze is niet alleen een erg goede moeder, maar ook mijn beste vriendin, met wie ik over bijna alles kan praten.

Ik kan me niet herinneren dat ik ooit oprechte genegenheid voor mijn vader heb gevoeld. Hij heeft me als kind niet lichamelijk mishandeld, maar hij was wel een echte bullebak die met zijn vrouw en kinderen communiceerde door tegen hen te schreeuwen, te vloeken en telkens weer te zeggen hoe waardeloos ze waren. In de loop der jaren raakte ik min of meer gewend aan de manier waarop mijn hart begon te bonzen wanneer hij weer eens uit zijn slof schoot – en dat leek hij voortdurend te doen. Ik ben echter nooit gewend geraakt aan

de dingen die hij deed om ons opzettelijk bang te maken, of aan zijn misselijke grappen die me vaak deden huilen van schrik.

We waren thuis met vijf kinderen, die geen van allen gepland waren: ongewenst door onze vader, aanbeden door onze moeder. Mijn jeugd werd overschaduwd door mijn vaders verbale en emotionele geweld, maar van alle kinderen was Jason degene die het meest leed onder zijn pesterijen.

Jason was een verlegen maar vrolijk kind met veel energie. Hij vond het vreselijk wanneer hij iets verkeerd deed en stond niet graag in het middelpunt. Alleen al het idee dat hij te laat op school zou kunnen komen, maakte hem hypernerveus. Mijn vader werd daar stevast kwaad om en zei dan dat Jason kon 'zeuren als een meid'. Er was geen groter verschil denkbaar dan dat tussen Jason en het soort zoon dat je bij een grofgebekte, zelfverzekerde vader als de onze zou verwachten – als zo'n man al een zoon had gewild.

Het was hartverscheurend om te zien dat Jason zo zijn best deed om het onze vader naar de zin te maken. Zelf had ik al op jonge leeftijd ingezien dat we het in zijn ogen toch nooit goed konden doen, maar mijn arme broer bleef de hoop koesteren dat hij op een dag vaders genegenheid zou winnen. Dat was Jasons allergrootste wens, maar hoe meer hij zijn best deed, des te meer hij door mijn vader werd gekleineerd en vernederd, en des te nerveuzer en onzekerder hij uiteindelijk werd.

Jason was het soort kind dat de avond tevoren altijd alles klaarlegde voor school – zijn boeken in keurige stapels, zijn schone kleren op een stoel in de slaapkamer – zodat hij de volgende ochtend alleen maar hoefde te douchen en zijn haar hoefde te kammen, en klaar was hij. Ik had andere ochtendrituelen en was vooral bezig met de vraag of mijn uniform er perfect uitzag en of mijn haar wel goed zat. Daardoor had ik heel wat meer tijd nodig dan hij. Terwijl ik door het huis ren-

de, op zoek naar mijn schooltas of mijn boeken, stond Jason wit weggetrokken bij de voordeur te wachten, kijkend naar de staande klok in de gang waarop de minuten wegtikten. Het eindigde er steevast mee dat mijn vader, die ons 's ochtends op weg naar zijn werk bij school afzette, tegen hem begon te schreeuwen omdat hij er 'zo godvergeten zielig' bij stond en tegen mij begon te tieren omdat ik zo stom en slordig was.

Ik voel me nog steeds schuldig en verdrietig wanneer ik denk aan al die keren dat we door mijn toedoen aan de late kant waren, al was er geen opzet in het spel. We zaten op een goede school en ik denk dat ik, waarschijnlijk mede doordat ik mijn vaders oordeel dat ik 'tekortschoot' allang had aanvaard, zo bang was dat ik niet aan de van ons verwachte standaard kon voldoen dat ik een bijna obsessieve aandacht voor mijn uiterlijk ontwikkelde en altijd mijn best deed om er tot in de puntjes verzorgd uit te zien. Maar ik wist hoe erg Jason het vond als hij te laat was voor de dagopening en in zijn eentje de aula in moest lopen, en het is mijn schuld dat hij dat talloze keren heeft moeten doen en het dan bijna bestierf van schaamte.

Op een ochtend, toen Jason tien was en ik negen, waren we zoals gewoonlijk aan de late kant, en toen ik eindelijk mijn schooltas had gevonden, naar buiten rende en naast mijn broer op de achterbank van de auto neerplofte, liet mijn vader een tevreden, voldaan glimlachje zien en zei, zogenaamd ontzet: 'O jee, Jason, nu kom je te laat. Ze zijn vast al begonnen, en nu moet je helemaal alleen naar binnen lopen. Weet je, als je nu gewoon op je buik naar binnen kruipt, als een slang, dan zien ze je misschien niet.' Hij gooide lachend zijn hoofd in zijn nek, zichtbaar blij met het beeld dat hij had opgeroepen en dat Jason duidelijk zo nerveus maakte.

Jason begon te huilen en zei smekend: 'O toe, pap, kun je ervoor zorgen dat we op tijd komen? Alsjeblieft.'

De meeste vaders zouden medelijden krijgen met een zoon die zo overduidelijk van streek was, maar het leek wel alsof er door het geluid van Jasons gejammer bij mijn vader een knop werd omgedraaid. Hij hield opeens op met lachen, en toen ik nerveus in de achteruitkijkspiegel keek, zag ik dat er een gemeen trekje rond zijn mond verscheen. Opeens brulde hij: 'Wil je soms te vroeg op school zijn? Zit je daarom te grienen als een griet? Nou, Jason, dat kan, hoor.' Toen trapte hij het gaspedaal zo diep in dat de auto met kracht naar voren schoot en wij tegen de rugleuning werden geslingerd.

Misselijk van angst greep ik de gordel rond mijn bovenlijf vast, zo hard knijpend dat mijn knokkels wit werden en mijn nagels pijnlijk in mijn palmen drongen. Een paar minuten lang raceten we door straten die als in een waas aan ons voorbijtrokken. Jason zat kermend van voor naar achteren te wiegen, met zijn armen om zich heen geslagen.

Ik weet nog dat ik voor ons op straat een flits van kleuren zag en een glimp opving van de gezichtsuitdrukking van twee mannen die langs de kant van de weg met elkaar stonden te praten. Ze hadden ieder hun fiets bij zich en lieten hun handen losjes op het stuur rusten. Ik zag dat hun fietsen wankelden en dreigden om te vallen toen onze auto slipte en naar hen toe gleed.

Het stond vast dat de mannen niet op tijd weg konden komen. Mijn vader vloekte en Jason en ik schreeuwden. Als door een wonder misten we de mannen op een haar na en wist mijn vader de auto weer onder controle te krijgen. Toen we met een minder hoge snelheid onze weg vervolgden, schreeuwde hij over zijn schouder naar ons: 'Kijk toch eens! Zien jullie nou wat ervan komt? Ik had die mannen bijna doodgereden. Stel-letje kutkinderen dat jullie zijn.'

Jason was hysterisch en ik zat te snikken, niet alleen omdat ik doodsbang was, maar ook omdat ik me vreselijk schuldig

voelde. Als we die mannen echt hadden doodgereden – en daar had het naar uitgezien – dan was dat mijn schuld geweest, want door mijn toedoen waren we zo laat. Mijn vader had gelijk, ik was ‘godverdomme nergens goed voor’.

Bij de school aangekomen wist Jason niet hoe snel hij uit moest stappen. Hij rende door de geopende smeedijzeren hekken het plein op, met zijn schouders opgetrokken en zijn schooltas als een schild tegen zijn borst geklemd. Maar ik weigerde hem achterna te lopen. Ik zat te beven, nog steeds in shock, en had dringend behoefte aan de troost en geruststelling die alleen mijn moeder me kon bieden. Ik schreeuwde en hilde net zo lang totdat mijn vader me weer naar huis bracht, en daar trok ik me terug op mijn kamer en probeerde ik de harde stemmen van mijn ruziënde ouders te negeren. Mijn moeder deed weliswaar weinig wanneer mijn vader zijn giftige pijlen op haar richtte, maar ze vond wel altijd de kracht om voor haar kinderen op te komen.

Die dollemansrit was een van de vele, bijna dagelijkse voorvallen tijdens mijn jeugd die me duidelijk maakten dat mijn vader weinig van ons moest hebben. Iemand zei ooit dat hij simpelweg niet in staat was om van anderen te houden, en ik denk dat dat waar is. Volgens mijn grootmoeder deed hij niets liever dan mijn moeder teleurstellen en van streek maken, zelfs al toen ze pas verkeren hadden.

Niemand had begrepen waarom zo’n knap, vrolijk en populair meisje met zo’n ongemanierd stuk chagrijn wilde trouwen, maar dat deed ze, hoewel ze in de trouwauto op weg naar de kerk beseftte dat ze de fout van haar leven maakte. Ze heeft me een keer verteld dat ze toen weliswaar van mijn vader hield, maar op dat moment het liefst was omgedraaid en de hele bruiloft had afgeblazen. Het enige wat haar tegenhield, was de wetenschap dat haar ouders al zo veel geld in het feest hadden gestoken en zo hun best hadden gedaan om

er een gedenkwaardige dag van te maken.

Een paar maanden na de bruiloft, toen mijn moeder in verwachting was van Jason, klopte mijn vader op een ochtend luid bij mijn grootouders op de deur en zei tegen mijn verbijsterde grootmoeder dat haar dochter 'een waardeloze trut' was aan wie niemand iets had en dat hij haar daarom terug kwam brengen naar haar ouderlijk huis. Hij wilde niets meer met haar te maken hebben.

Toch liet hij haar terugkomen, waarschijnlijk omdat hij geen zin had om zelf het huishouden te doen. In de jaren daarna zou dit patroon talloze keren worden herhaald, en het duurde niet lang voordat mijn moeder echt begon te geloven dat ze 'nutteloos', 'godvergeten irritant' en 'zo stom als het achterend van een varken' was.

Hoewel mijn vader vaak liep te schreeuwen en te schelden en ons allemaal voortdurend vernederde, gebruikte hij zelden fysiek geweld, en tegen de tijd dat ik een tiener was, liet ik me niet meer zomaar alles zeggen. Ik denk dat hij een beetje begon in te binden omdat hij merkte dat ik verbaal verzet bood. Maar Jason, die ondanks zijn nerveuze karakter ook over een verbazingwekkende hoeveelheid ongegrond optimisme bleef beschikken, koesterde nog altijd de hoop dat hij op een dag een betere verstandhouding met zijn vader zou krijgen en diens goedkeuring zou kunnen winnen. Die hoop bleek echter ijdel, en dat deed hem erg veel pijn.

Toen ik zeven was, beviel mijn moeder van Emily, en twee jaar later volgde de tweeling Mark en Jamie, de benjamins van het gezin. Ze waren 'ongelukjes', net zoals Jason en ik waren geweest.

Mijn vader had geen stabiele of gelukkige jeugd gekend en ook geen goede opleiding genoten, maar hij beschikte wel over een zekere schranderheid waar het zakendoen en geld verdienen betrof. We woonden dan ook in een erg mooi, groot huis

in een rijke buurt. Ik kan me echter niet herinneren dat hij ooit iets speciaal voor ons heeft gedaan, en ik heb me vaak afgevraagd waarom mijn moeder zo lang bij hem is gebleven.

Toen ze eindelijk de scheiding aanvroeg, maakte ze zich vooral zorgen over de vraag hoe ze haar kinderen en haarzelf het beste kon beschermen tegen de voortdurende vernederingen van mijn vader. Voor mijn vader was geld zo belangrijk dat hij zich niet kon voorstellen dat zij geen cent van hem wilde hebben, en hij stuurde haar vreselijke sms'jes waarin hij dreigde haar benen te breken als ze het zou wagen alimentatie te eisen. Hij was ook kwaad op mij – dat was hij altijd al geweest, al begreep ik niet waarom – en een van de laatste dingen die hij tegen me zei, op de voor hem zo kenmerkende manier, was: 'Voor mij besta je niet meer. Wat mij betreft ga je dood en rot je in de hel. Ik zou niet eens op je pissen als je in brand stond.'

Toen mijn ouders gingen scheiden, probeerde Jason nog altijd mijn vaders goedkeuring te winnen. Hij raakte zo vervuld van woede en verdriet dat hij de controle over zijn leven dreigde te verliezen.

Zelf zou ik tot voor kort waarschijnlijk hebben gezegd dat mijn vader nooit een bepalende rol in mijn leven heeft gespeeld – ik maakte mezelf wijs dat het me niets kon schelen dat hij niet van mij hield, want ik gaf immers ook niets om hem. Nu besef ik echter dat ik me door het gebrek aan liefde van mijn eigen vader niet alleen onbemind heb gevoeld, maar ook geen flauw benul had van wat liefde nu eigenlijk inhield. Ik durfde niemand te vertrouwen, zeker geen man, en was bang dat ik, net als mijn vader, niet in staat zou zijn stabiele, liefdevolle relaties aan te gaan. Mijn ideaalbeeld was een wereld als in *Het kleine huis op de prairie*, waar alles perfect was en iedereen altijd het beste wilde voor de ander. Ik had besloten dat ik dát wilde, of helemaal niets.